

Πειραιϊκό Ορόσημο

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
«ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ»

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Τ.κ. Γραφείο
ΠΕΙΡΑΙΑΣ
Αρ.φ.π. 1483

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2008

ΤΕΥΧΟΣ 24

“ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ”

ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΤΥΠΙΟΥ: 5702

Τριμηνιαία Έκδοση του Συλλόγου
 “ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ
 ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ & ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ”
 Αλκιβιάδου 229, 185 36 Πειραιάς
 Τηλ.: 210-42.88.018 - Τηλ. & Φαξ 210-42.88.017

ΕΚΔΟΤΗΣ
 ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΡΟΕΔΡΟΣ
 Δερβενακίων 24, 185 45 Πειραιάς, Τηλ. 210-4060000

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:
 ΑΝΝΑ ΠΑΤΕΣΤΗ
 ΚΩΣΤΗΣ ΜΑΝΩΛΑΚΗΣ
 ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ
 (Ακτή Μουτσοπούλου 44, 185 36 Πειραιάς Τηλ.: 210-4533435)

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ
 ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΟΥΡΟΥΣΙΑΣ
 Κολοκοτρώνη 144, 185 36 ΠΕΙΡΑΙΑΣ
 ΤΗΛ.: 210-41 82 591, 210-4537521, Φαξ: 210-45 32 911

Διανέμεται ΔΩΡΕΑΝ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή (ολική, μερική, περιληπτική, κατά παράφραση ή διασκευή απόδοσης) του περιεχομένου του περιοδικού με οποιονδήποτε τρόπο (μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογραφήσεως ή άλλο), χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.
 Τα ενυπόγραφα άρθρα δεν εκφράζουν υποχρεωτικά τις απόψεις του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:	ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ
Α΄ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ:	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΡ
Β΄ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ:	ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΡΤΕΜΑΚΗΣ
Γ΄ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ:	ΑΝΝΑ ΠΑΤΕΣΤΗ
ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ	ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ-ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΠΟΥΓΑΣ
ΟΙΚΟΝ. ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ:	ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ ΑΝΔΡΕΑΔΗ
ΥΠΕΥΘ. ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ	
& ΔΗΜΟΣ. ΣΧΕΣΕΩΝ:	ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΥΠΑΡΙΣΣΗ
ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ:	ΜΙΧΑΗΛ ΒΛΑΜΟΣ
	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΔΑΡΑΚΑΗΣ
	ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΠΟΥΔΙΕΡΗ
	ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

Ετήσιες συνδρομές Μελών και πάσης φύσεως έκτακτες οικονομικές εισφορές Μελών και Φίλων του Συλλόγου μπορούν να κατατεθούν και στο Λογαριασμό 071/296045-13 της Εθνικής Τράπεζας

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:

Τα σπονδαίως σημασίας αρχαιολογικά ευρήματα στην πλατεία Τερψιθέας που αποκάλυψαν τμήμα του κλασικού (ιπποδάμειου) «ιστού» της αρχαίας πόλης του Πειραιά και της μετέπειτα εξέλιξής του στους ελληνιστικούς και ρωμαϊκούς χρόνους. Ένα εύρημα μοναδικό στον κόσμο, που επιτέλους πρέπει κάποτε να αξιοποιηθεί με ανάλογα μέτρα για την προστασία του και την ευρύτερη προβολή του.

ΟΙ ΝΕΩΣΟΙΚΟΙ ΤΗΣ ΜΟΥΝΙΧΙΑΣ

Με ερώτησή τους προς τον υπουργό Πολιτισμού κ. Μιχ. Λιάπη οι βουλευτές κ.κ. Θεοδ. Δρίτσας και Φώτης Κουβέλης ζητούν τη λήψη μέτρων για την προστασία των νεωσοίκων του αρχαίου πειραιϊκού λιμένα της Μουνιχίας (Μικρολίμανου), στην περιοχή που κτίζεται διώροφο κτήριο για εστιατόριο. Συγκεκριμένα στην ερώτησή τους αναφέρουν ότι "από το υπουργείο Πολιτισμού, έχει εγκριθεί η ανέγερση διωρόφου κτηρίου εστίασης στον αρχαιολογικό χώρο που βρίσκεται στην Ακτή Κουμουνδούρου στο Μικρολίμανο του Πειραιά (απόφαση υπ' αριθ. Πρωτ.ΥΠ.ΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧΑ1/Φ26/22974/1080/13.3.2007). Ο εν λόγω αρχαιολογικός χώρος θεωρείται ιστορικής σημασίας, δεδομένου ότι κατά τη διάρκεια ανασκαφικών ερευνών αποκαλύφθηκε μέρος του αριθμού των νεωσοίκων του λιμένα της αρχαίας Μουνιχίας. Ο εν λόγω χώρος αποτελεί τμήμα του πολεμικού Ναυστάθμου του Πειραιά κατά την κλασική περίοδο" αναφέρεται στην ερώτηση, ενώ παρακάτω υπογραμμίζεται: "Η ανέγερση διωρόφου κτηρίου εστίασης, αποτελεί, κατά συνέπεια, παρέμβαση που εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους, για τον ιστορικό χώρο της αρχαίας Μουνιχίας, ο οποίος χρήζει προστασίας. Ήδη έχουν εγκατασταθεί στον χώρο βαριά εκσκαφικά μηχανήματα, για την κατασκευή των τοιχωμάτων και των υποστυλωμάτων της οικοδομής. Εξάλλου, η αντοχή των πασσάλων θεμελίωσης του κτηρίου εστίασης, κρίνεται τεχνικά ανεπαρκής, με αποτέλεσμα την ύπαρξη κινδύνου πρόκλησης φθορών στις αρχαιότητες που υφίστανται στον αρχαιολογικό χώρο".

• ΜΕ βάση τα προαναφερόμενα ερωτάται ο υπουργός Πολιτισμού "εάν φρονεί ότι ο εν λόγω χώρος εμπίπτει στην προστασία του άρθρου 24 του Συντάγματος και του Ν. 3028/28.6.2002 σε συνδυασμό με τα αρχαιολογικά ευρήματα του ιδίου χώρου" και τι μέτρα προστασίας πρέπει να ληφθούν.

• ΤΟ ΘΕΜΑ όμως περιπλέκεται επειδή για την ανέγερση του κτηρίου έχει δοθεί άδεια, μετά από σύμφωνη γνώμη του Αρχαιολογικού Συμβουλίου. Η Διεύθυνση Πολεοδομίας Πειραιά, προς την οποία είχε αποστείλει έγγραφο διαμαρτυρίας και ο Εξωραϊστικός Σύλλογος Καστέλλας, σε σχετικό έγγραφο ισχυρίζεται ότι οι οικοδομικές εργασίες είναι νόμιμες, αφού το υπουργείο Πολιτισμού δεν δέσμευσε το οικοπέδο αυτό, και αφού ο ειδικός τρόπος οικοδόμησης του οικοπέδου εγκρίθηκε από το Αρχαιολογικό Συμβούλιο. Σύμφωνα μ' αυτό, το ισόγειο πρέπει να έχει γυάλινο δάπεδο, ενώ θα γίνει ειδική κατασκευή για τα θεμέλια. Μάλιστα η Πολεοδομία Πειραιά αναφέρεται στην απάντησή της σε απόφαση του Συμβουλίου Επικράτειας, με την οποία εγκρίθηκε η συνέχιση των εργασιών, όπως προβλέπονται από την οικοδομική άδεια. Η Υπηρεσία του Δήμου Πειραιά ύστερα από αυτοψία αναφέρει ότι οι εργασίες είναι "εντός του πλαισίου των οριζομένων στην ως άνω απόφαση του ΣΤΕ".

• ΤΩΡΑ για το "γιατί" και "πώς" δόθηκε η άδεια οικοδόμησης σ'ένα χώρο ιδιαίτερης αρχαιολογικής σημασίας αρμόδιο να δώσει τις αναγκαίες εξηγήσεις είναι το υπουργείο Πολιτισμού.

Η ΑΠΟΨΗ ΜΑΣ

Η κρίση και Εμείς

ΓΙΑΝΝΗ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ

Προέδρον τον Συλλόχον

[Φίλοι Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά]

Σπαγκόσμια οικονομία συνταράσσεται από μία πρωτοφανή κρίση που ομοιά της δεν έχουμε γνωρίσει τα τελευταία 50 χρόνια.

Συγκρίνεται μόνο με εκείνη του 1929. Από το χρηματοπιστωτικό σύστημα που εκδηλώθηκε πρώτα, πέρασε γρήγορα στην πραγματική οικονομία. Κολοσσοί καταρρέουν και η ανεργία απειλεί εκατομμύρια εργαζόμενους. Στις συνθήκες της παγκοσμιοποίησης, λειτουργεί ως ντόμινο.

Από τα μέτρα στήριξης της ρευστότητας των τραπεζών περνάμε στα μέτρα στήριξης της κατανάλωσης και της ζήτησης. Ακόμη δεν μπορούμε να εκτιμήσουμε το βάθος και τη διάρκεια αυτής της κρίσης. Ένα από τα πρώτα θύματά της είναι η Ναυτιλία - ένας τομέας που από τη φύση του είναι παγκοσμιοποιημένος.

Οι Έλληνες εφοπλιστές, έχοντας κάνει τεράστιες επενδύσεις στο κτίσιμο νέων πλοίων,

βρίσκονται σε δεινή οικονομική θέση, αφού το χρήμα πλέον γίνεται ακριβό και δυσεύρετο. Οι ναυλαγορές ήδη έχουν παγώσει. Οι ναυπηγοεπισκευές θα επηρεαστούν σίγουρα από όλη αυτή την κατάσταση. Ο Πει-

*Κάτω από το βάρος
της κρίσης
και του γενικότερου
πανικού
δεν πρέπει
να ματαιωθούν προγράμματα
μακροπρόθεσμης
επένδυσης στον πολιτισμό
και ιδιαίτερα
αυτά που αφορούν
στην ανάδειξη
αρχαιολογικών χώρων*

ραιάς που βασίζει πολλά σ' αυτό τον τομέα, θα δοκιμαστεί ως τοπική οικονομία.

Γνωρίζουμε ότι σε τέτοιες περιπτώσεις γίνονται περικοπές των δημοσίων δαπανών για να

εξοικονομηθούν κονδύλια για τη στήριξη των αγορών. Ακόμη δεν έχει διαφανεί τι θα περισταλεί και πόσο στη χώρα μας.

Ο πολιτισμός αναμένεται να περάσει δύσκολες μέρες. Όμως κάτω από το βάρος της κρίσης και του γενικότερου πανικού, δεν πρέπει να ματαιωθούν προγράμματα μακροπρόθεσμης επένδυσης στον πολιτισμό. Ιδιαίτερα αυτά που αφορούν στην ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων. Ο πολιτισμός και η αρχαιολογική μας κληρονομιά πέραν του αξιακού τους βάρους, είναι μέρος της οικονομίας με άμεσα, αλλά κυρίως με έμμεσα μακροπρόθεσμα αποτελέσματα.

Δεν πρέπει λοιπόν να σκεφτόμαστε "κοντόθωρα", αλλά τολμηρά και σε βάθος χρόνου.

Ελπίζουμε να υλοποιηθούν οι δεσμεύσεις της κυβέρνησης, τουλάχιστον οι βασικές, σε ό,τι αφορά την ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων του Πειραιά.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ

Η ΑΛΛΗ ΟΨΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΪΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ο θεσμικός ρόλος της συκοφαντίας
σε μια δημοκρατία κοινωνικής ανισότητας

Ανάμεσα στις παραστάσεις ηθοποιών από τον 4ο αιώνα π.Χ., όπως και στη σύγχρονη α-πολιτική Νέα Κωμωδία, ο τύπος του συκοφάντη, δεν έχει πια καμία θέση. Το ενδιαφέρον έχει μετατοπιστεί στην ερωτική ίντριγκα, όπου πρωταγωνιστούν νεαρά επιπόλαια ζευγάρια, παράξενοι γέροι πατέρες ή αντίζηλοι και οι δούλοι (α-β). Μια γκροτέσκα μυθολογική φιγούρα που θα συναντήσουμε συχνά είναι ο Ηρακλής. (α)

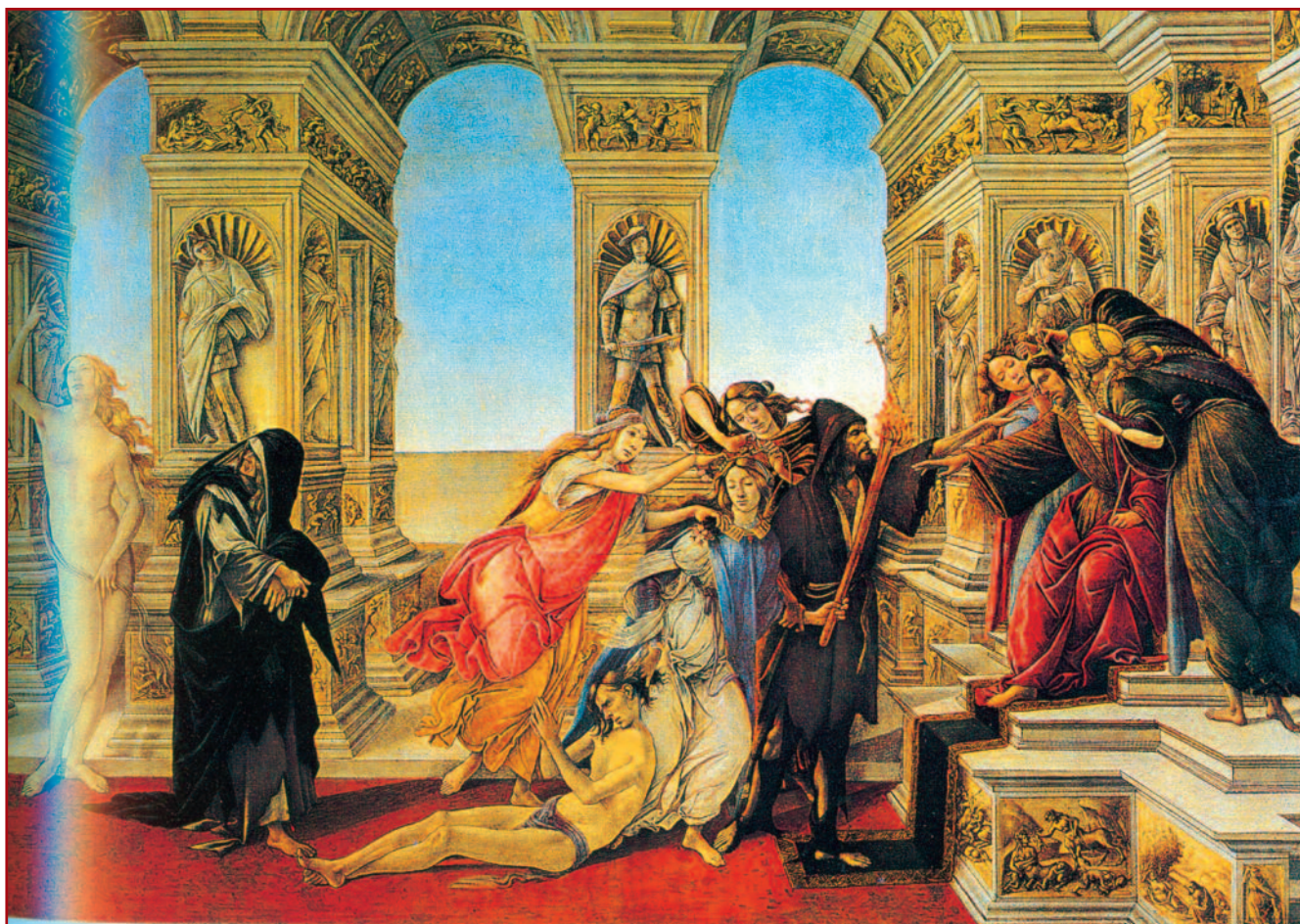
Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ
Αρχαιολόγου - τ. Εφόρου Αρχαιοτήτων

Οχεδιάσαμε σε ένα προηγούμενο τεύχος την ιδανική εικόνα αυτού του αιώνιου πρότυπου της δημοκρατίας που δημιουργήθηκε στην Αθήνα τον 6ο αι.π.Χ. Το ιδανικό δεν είναι ωστόσο παρά ένα θεωρητικό σχήμα υπέρβασης της πραγματικότητας: και αυτό -ως γνωστόν- κατεξοχήν ισχύει στον χώρο της πολιτικής. Ανάμεσα στις στρεβλώσεις της αθηναϊκής δημοκρατίας, δεν υπάρχει άλλη πιο γνωστή και πιο αντιπαθής από τη συκοφαντία. Πρόκειται για ένα θέμα που έχει τα τελευταία χρόνια επανειλημμένα απασχολήσει την έρευνα¹. Την αφορμή για το παρόν έδωσε όμως η πρόσφατη γαλλική διατριβή της Carine Doganis, *Aux origines de la corruption* (2007).

Εκείνο που ξεχνιέται όταν αναφερόμαστε στην κλασική δημοκρατία και οδηγεί συχνά σε παρεξηγήσεις, όταν γίνεται σύγκριση με τις σύγχρονες δημοκρατίες, είναι ο άμεσος και απόλυτος, σχεδόν ολοκληρωτικός χαρα-

1. D. M. MacDowell, *The Law in Classical Athens*, 1978 62-68 (ελλην.μτφρ. .P.Cartledge et al (eds), *Nomos. Essays in Athenian Law. Politics and Society*, 1990, (ειδικά τα άρθρα των R.G.Osborne, *Vexatious Litigation in Classical Athens: Sykophancy and the Sycophant* ο.π. 82-103 και D.Harvey, *The Sukophant and Sykophancy. Vexatious Definition* ο.π. σ. 103-122). M.R.Christ, *Ostracism, Sycophancy and Deception of the Demos: Aristot.Ath. pol.43,5 in Clasical Quarterly* 42 1992, 336- 346. ιδ. *The Litigious Athenian*, 1998.

Η περιγραφή από τον Λουκιανό (Περί του μη πιστεύειν διαβολή) του πίνακα του Απελλή, με αυτό το θέμα, ενέπνευσε ανάμεσα σε άλλους και τον εικονιζόμενο πίνακα του Boticelli, (Φλωρεντία, Μουσείο Uffizi). Στην αλληγορία, που αφορά την κατασυκοφάντηση του ίδιου στον βασιλιά Πτολεμαίο, δεν διακρίνεται καμία αναφορά στον πολιτικό ρόλο της κλασικής συκοφαντίας.

κτήρας της, όπως κατανάγκην ολοκληρωτικό είναι κάθε πολίτευμα, όπου η εξουσία ταυτίζεται απόλυτα με την κοινωνία. Πραγματικά, η αθηναϊκή δημοκρατία (στην κυριολεξία: εξουσία = κράτος του λαού, λαοκρατία), δεν είναι απλώς και μόνο ένα πολιτικό καθεστώς ή ένα σύστημα νομικών διαδικασιών, θεσμών και κοινωνικών μέτρων, που εξασφαλίζει την πολιτική ισότητα (ισονομία), την ελευθερία του λόγου (ισηγορία) και την κοινωνική ισότητα, με την έννοια της ίσης αντιμετώπισης, του ίσου σεβασμού και των ίσων ευκαιριών για όλους τους πολίτες (ισοτιμία). Πέρα από όλα αυτά, η δημοκρατία αποτελεί την κανονιστική αρχή της πολιτικής τάξης και των αξιών με τις οποίες ταυτί-

ζονται οι Αθηναίοι. Το πραγματικό θεμέλιό της είναι μια πολιτική κουλτούρα που προκύπτει από τη σύγκλιση θεσμών και πρακτικών της αρχαϊκής κοινωνίας της αιδούς και της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, που μόνο αυτή μπορεί να αντισταθμίσει τις πραγματικές οικονομικές, κοινωνικές ή πολιτισμικές διαφορές στο εσωτερικό της. Προϋπόθεσή της, η απόλυτη υιοθέτηση από όλους τους πολίτες μιας κοινωνικής ορθολογικής τάξης που εγγυάται τη συνοχή του πολιτικού σώματος και δεν ανέχεται διακρίσεις, ιεραρχίες ή αντιπαλότητες ανάμεσα στα κοινά και τα ιδιωτικά συμφέροντα, και όπου η ολοκλήρωση του ατόμου (όπως απαντά ο Σωκράτης σε όσους του προτείνουν να διαλέξει

τη φυγή από το θάνατο) εννοείται μόνο μέσα στην πόλη. Μια πολιτεία, που με λίγα λόγια, προϋποθέτει την ουσιαστική κατάργηση του -αυτονόητου για μας σήμερα- διαχωρισμού της δημόσιας από την ιδιωτική σφαίρα.

Αυτό το πνεύμα, σύμφωνα με το οποίο η κοινότητα (η πόλις) είναι υποχρεωτικά υπόθεση όλων των πολιτών και το κοινό καλό δεν αποτελεί μια αφηρημένη αξία, αλλά ενσαρκώνεται στα πρόσωπα των πολιτών, το δείχνουν ειδικότερα δύο ρυθμίσεις του Σόλωνα που ανέκαθεν προβλημάτιζαν τους ερευνητές. Η πρώτη είναι αυτή που αφορά στην υποχρέωση όλων να συμμετέχουν στα κοινά, στην περίπτωση εμφύλιας σύγκρουσης (ο.π. 20.1) Ανά-

μεσα στους υπόλοιπους νόμους του ασυνήθιστος και παράδοξος είναι αυτός που επιβάλλει την απώλεια των πολιτικών δικαιωμάτων αυτού που σε ένα κίνημα δεν παίρνει το μέρος καμίας από τις αντίπαλες παρατάξεις. Προφανώς (ο νομοθέτης) δεν ήθελε να μένει κανείς αναισθητός και αδιάφορος απέναντι στα κοινά πράγματα, επιδιώκοντας μόνο την εξασφάλιση της προσωπικής του περιουσίας, και καμαρώνοντας μετά ότι κατάφερε να αποφύγει τα πάθη και τις δυστυχίες της πατρίδας του, αλλά αντίθετα να κινδυνεύει παίρνοντας ενεργά το μέρος αυτών που αγωνίζονται για το καλό και το δίκαιο, και πολεμώντας μαζί τους, αντί να περιμένει εκτός κινδύνου για να δεί ποιός θα επικρατήσει². Ιδιαίτερα σημαντική για την εξέλιξη της δημοκρατίας στην κλασική εποχή υπήρξε η ρύθμιση του Σόλωνα που αφορούσε στο δικαίωμα κάθε πολίτη να καταφεύγει στη δικαιοσύνη υπέρ τρίτου, έτσι ώστε αυτό που στην αρχαϊκή κοινωνία αποτελούσε υπόθεση του γένους και στο σημερινό κράτος του κράτους του εισαγγελέα, να γίνεται στην αθηναϊκή πολιτεία, που δεν γνωρίζει τον θεσμό του δημόσιου κατήγορου, υπόθεση κάθε πολίτη (Πλουτ. Σολ. 18. 6: *Θέλοντας πάντως να βοηθήσει τον αδύναμο λαό έδωσε στον κα-*

θένα το δικαίωμα να αναλάβει τη δικαστική δίωξη για λογαριασμό όσων υπέστησαν κακομεταχείριση. Εφόσον το ήθελε οποιοσδήποτε πολίτης μπορούσε να καταγγείλει αυτόν που άσκησε βία και να τον οδηγήσει στα δικαστήρια. Με αυτό τον τρόπο (ο νομοθέτης) θέλησε πολύ σωστά να συνηθίσουν οι πολίτες στην ιδέα ότι είναι τα μέρη ενός σώματος και ότι πρέπει να συναισθάνονται και να μοιράζονται τα δεινά των άλλων)³.

Η διατήρηση αυτής της ολιστικής κοινωνικοπολιτικής αντίληψης μακριά από την αρχαϊκή κοινότητα της αιδούς του χωριού, σε μια Αθήνα, που έτεινε να εξελιχθεί σε κέντρο πολιτικό μιας αυτοκρατορίας και εμπορικό της Μεσογείου, και όπου η δημιουργία κοινωνικών και οικονομικών ιεραρχιών οδηγούσε αναπόφευκτα στον πολλαπλασιασμό των εσωτερικών εντάσεων με εμφανή πλέον τον κίνδυνο ρήξης της κοινωνικής συνοχής, θα ήταν αδύνατη, χωρίς την παράλληλη ενίσχυση της λαϊκής εξουσίας. Σ' αυτό το πλαίσιο γίνεται αντιληπτή η σημασία της δικαστικής εξουσίας, στην οποία απαρχής (ήδη από τον Σόλωνα) θεμελιώνεται και μέσα από την οποία εκφράζεται η λαϊκή εξουσία. Ο Αριστοτέλης αναγνωρίζει σ' αυτήν τον πυλώνα (μαζί με τη σεισάχθεια) της δημοκρατικής σολωνι-

κής νομοθεσίας. Αναλυτικότερος είναι ο Πλούταρχος στο Βίο του Σόλωνος (18.2): *οι μοναδικές δυνατότητες συμμετοχής στα κοινά που έδωσε στους θήτες ήταν η συμμετοχή στην εκκλησία και στα δικαστήρια, κάτι που αρχικά φάνηκε να μην έχει καμιά σημασία, στη συνέχεια όμως αποδείχτηκε τεράστιας σημασίας, καθώς οι περισσότερες διαφορές κατέληγαν στους δικαστές, ενώ ακόμα και για τις υποθέσεις που εκρίνονταν από τους άρχοντες προβλεπόταν έφεση στο δικαστήριο για όσους ήθελαν.*

Το φαινόμενο της συκοφαντίας δεν αποτελεί παρά τη στρεβλή- επιβεβλημένη από την αλλαγή των καιρών- εξέλιξη της εθελούσιας δημόσιας καταγγελίας που καθιέρωσε ο Σόλων. Η σολωνική νομοθεσία καθιστώντας κάθε πολίτη δημόσιο κατήγορο επεδίωκε την εγκατάσταση ενός κλίματος εμπιστοσύνης. Η καταγγελία, προστατεύοντας τον πολίτη, τα δικαιώματα του οποίου είχαν θιγεί, αποκαθιστούσε την αρμονία, την ειρήνη και την ομόνοια. Η συκοφαντία εκφράζει τη φθορά του ιδανικού της αρχαίας κοινωνίας της αιδούς και της εμπιστοσύνης και το πέρασμα σε μια κοινότητα της δυσπιστίας. Αιτία της αλλαγής είναι η δραματική μορφή που παίρνει η ανισοροπία στο σώμα των πολιτών όπου η απόλυτη πολιτική ισότητα συνδυάζεται πλέον με την επίσης απόλυτη οικονομική ανισότητα ανάμεσα σε μια πλειοψηφία 8.-15.000 μεσαίων και μικρών καλλιεργητών και 5.000 ακτημόνων που βρίσκονται στο ή κάτω από το επίπεδο του όρου διαβίωσης, οι οποίοι όμως αποτελούν τη ραχοκοκκαλιά της δημοκρατίας και περίπου σε 2.000 αριστοκράτες γεωκλήμονες και κεφαλαιούχους, που κατέχουν

2. Των δ' άλλων αυτού νόμων ίδιος μεν μάλιστα και παράδοξος ο κελεύων άτιμον είναι τον εν στάσει μηδετέρας μερίδος γενόμενον. Βούλεται δ' ως έοικε, μη απαθώς μηδ' αναισθήτως έχειν προς το κοινόν, εν ασφαλεί τιθέμενον τά οικεία και τω μη συναλγείν μηδέ συνοσείν τη πατρίδι καλλωπιζόμενον, αλλ' αυτόθεν τοις τα βελτίω και δικαιότερα πράττουσι προθέμενον συγκινδυνεύειν και βοηθείν μάλλον ή περιμένειν ακινδύως τα των κρατούντων.

3. Έτι μέντοι μάλλον οίόμενος δειν επαρκείν τη των πολλών ασθεναία, παντί λαβείν δίκην υπέρ του κακώς πεπονθότος έδωκε. Και γαρ πληγέντος ετέρου και βιασθέντος ή βλαβέντος, εξήν τω δυναμένω και βουλομένω γράφεσθαι τον αδικούντα και διώκειν, ορθώς εθίζοντος του νομοθέτου τους πολίτας ώσπερ ενός μέρη <σώματος> συναισθάνεσθαι και συναλγείν αλλήλοις.

πάνω από το ένα τρίτο έως το μισό των καλλιεργησίμων εδαφών της Αττικής, και είναι υποχρεωμένοι μέσω λειτουργιών και εκτάκτων εισφορών να χρηματοδοτούν τη λειτουργία της δημοκρατικής πόλης και τη συμμετοχή των υπολοίπων σ' αυτήν.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες οι συκοφάντες εμφανίζονται ως οι εκφραστές του πνεύματος της μαζικής συμμετοχής και οι πυλώνες της λαϊκής δημοκρατίας. Από τη μια πλευρά εξυπηρετούν την ανάγκη πληροφόρησης, δίνοντας, έτσι, σε κάθε πολίτη τη δυνατότητα άσκησης συνεχούς ελέγχου και επανεκτίμησης όχι μόνο πραγμάτων και προσώπων αλλά και της ίδιας της έννοιας του κοινού καλού, μέσα στο ίδιο πνεύμα της απόλυτης δημοκρατικής διαφάνειας, που τεκμηριώνει η δημοσίευση στην Αγορά ή την Ακρόπολη των αποφάσεων του δήμου, των όρων της μισθώσης ακινήτων ή λατομείων, της ανάθεσης δημοσίων έργων, του περιεχομένου του δημόσιου θησαυροφυλακείου ή του ναυστάθμου κ.λπ. Από την άλλη πλευρά, και μέσα στο ίδιο πάντα πνεύμα, είναι αυτοί που θα καταγγείλουν ό,τι κρυφό υπάρχει στον πολιτικό χώρο, έτσι ώστε η ιδιωτική σφαίρα να είναι πρακτικώς ανύπαρκτη. Ο κυρίαρχος λαός όπως ο μονάρχης ή σήμερα ο πρόεδρος της δημοκρατίας δεν έχει ιδιωτική ζωή.

Για τους συκοφάντες η αμφισβήτηση με οποιονδήποτε τρόπο αυτής της δημοκρατίας δεν αποτελεί αμφισβήτηση ενός πολιτικού καθεστώτος αλλά συνωμοσία κατά της κοινωνικής οργάνωσης της κοινότητας στο σύνολό της. Λόγω της πίστης και της εγρήγορσής τους για τα συμφέροντά του, είναι τα σκυλιά του δήμου (Αριστοφάνης, Δημοσθέ-

νης, κατά Αριστογείτονος), αυτοί που συντηρούν το φαντασιακό μιας ολοκληρωτικής ριζοσπαστικής δημοκρατίας (συνεχιστή της αρχαϊκής κοινότητας) που δεν ανήκει στους λίγους *απράγμονες* (την ελιτ) αλλά στην πλειοψηφία των πολιτών, το πλήθος (τη μάζα). Ο συκοφάντης είναι συνεπώς ο επαγγελματίας που ιδιοποιείται τον ρόλο της πολιτικής. Στο ερώτημα (*Πλούτος 895 -920*) τι δουλειά κάνει, αν είναι γεωργός ή έμπορος, θα απαντήσει ότι είναι αυτός που παρακολουθεί όλες τις δημόσιες και ιδιωτικές υποθέσεις, ο υπηρέτης της πόλης, ο βοηθός των νόμων, ο δημόσιος κατήγορος. Ο λαϊκισμός και η πατριδοκαπηλεία είναι το κύριο χαρακτηριστικό του λόγου του. Ο πατριωτισμός παίρνει εν προκειμένω τη μορφή της ξενοφοβίας και της συντήρησης του κλίματος της συνωμοσίας κατά της Αθήνας και κατά της δημοκρατίας, της κινδυνολογίας για την ανατροπή της από τους αδικημένους "*έχοντες και κατέχοντες*" και τους ξένους συμμάχους τους. Ο συκοφάντης λειτουργεί σε όλα τα επίπεδα, στην εκκλησία με λόγους ή απλώς με φωνές, στο δικαστήριο με καταγγελίες, στα πηγαδάκια της αγοράς και στα κουρεία με φήμες που κυκλοφορούν από στόμα σε στόμα. Χώνει τη μύτη του παντού, ελέγχοντας, καμιά φορά -όπως φαίνεται στον Αριστοφάνη- σε βαθμό γελοιοτητας, τους λόγους και τις συμπεριφορές, ως και την αμφίεση, και φθάνοντας ακόμη και στη δημιουργία κατά περίπτωση ενός κλίματος πανικού στο δήμο. Εν τούτοις, θα ήταν λάθος να υποστηρίξουμε τη συγγένεια της συκοφαντίας με το καθεστώς του Τρόμου της γαλλικής επανάστασης ή εκείνου του γενικού χαφειδισμού και της παρακολούθησης

που χαρακτηρίζει τα σύγχρονα απολυταρχικά καθεστώτα.

Ο θεσμός ελέγχει και φροντίζει για τη διατήρηση αίσθησης του καθήκοντος του πολίτη (Λυκούργος κατά Λεωκράτους). Δεν είναι όμως σε θέση να επηρεάσει την αίσθηση της ελευθερίας, όπως δείχνει ακριβώς ο λόγος του Αριστοφάνη, που δεν σταματά να καταγγέλει αυτή τη μάστιγα. Η πραγματικά μελανή πλευρά του, αυτή που δηλώνει τη φθορά της δημοκρατίας, θυμίζοντάς μας λυπηρά γεγονότα της πρόσφατης πολιτικής ζωής του τόπου μας, βρίσκεται αλλού· είναι ο χρηματισμός, η συνήθης εκτροπή του συκοφάντη σε ψευδολόγο και εκβιαστή. Δεν μιλάμε πιά για τον πολίτη που αναλαμβάνει τον ρόλο του δημόσιου τιμητή, αλλά για τον φτωχό διάβολο που τρομοκρατεί τον πλούσιο με κατηγορίες που συνεπάγονται δήμευση της περιουσίας του, συμμετέχοντας -όπως καταχρηστικά υποστηρίχθηκε- με τον τρόπο του στην ανακατανομή του πλούτου, και ο οποίος δεν φθάνει πάντα στο δικαστήριο, γνωρίζοντας πολύ καλά, ότι αν δεν συγκεντρώσει το ποσοστό των καταδικαστικών ψήφων που απαιτεί ο νόμος, κινδυνεύει να καταδικαστεί ο ίδιος.

Το συμπέρασμα ότι η οικονομική ισότητα αποτελεί την προϋπόθεση της πραγματικής δημοκρατίας, είναι εύκολο και αυτονόητο. Σε μια πολιτεία, όπου ο Πλούτος θα έχει ανακτήσει την όρασή του, οι συκοφάντες δεν θα έχουν ψωμί, ούτε καμιά θέση στην κοινωνία. Ωστόσο, αυτό συμβαίνει μόνο στα παραμύθια και στις κωμωδίες.

Αρχαιολογικό «Πανόραμα» ατ

ΑΝΑΔΥΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΠΛΟΙΟΥ ΤΗΣ ΓΕΛΑΣ

ΤΟ μεγαλύτερο αρχαιοελληνικό πλοίο μήκους 21 μ. και πλάτους 8 μ. αναδύθηκε από τον βυθό ανοιχτά της Γέλας, στη Σικελία. Το πλοίο παρέμεινε θαμμένο επί 25 αιώνες και διατηρείται σε καλή κατάσταση. Το ναυάγιο τοποθετήθηκε σε δεξαμενές με προστατευτικά χημικά και θα μεταφερθεί στο Πόρτσμουθ όπου φυλάσσεται ήδη από το 2004 ένα τμήμα της πρύμνης του.

- Η βύθισή του γύρω στο 500 π.Χ. προήλθε από καταιγίδα ενώ κατευθυνόταν από την ελληνική αποικία της Γέλας πίσω στην Ελλάδα φορτωμένο με εμπορεύματα. Το πλοίο εντοπίστηκε το 1988 από δύοτες οι οποίοι είχαν ανασύρει αρχαιοελληνικά αγγεία, μεταξύ των οποίων και δύο σπάνιους ερυθρόμορφους ασκούς. Μετά τη συντήρησή του, το πλοίο θα μεταφερθεί στη Γέλα όπου θα κατασκευαστεί ειδικό Μουσείο για να το φιλοξενήσει μαζί με τα άλλα ευρήματα.

- Για τους μελετητές έχει μεγάλη αξία το πλοίο αφού μπορούν να μελετήσουν την τεχνολογία της αρχαιοελληνικής ναυπηγικής. Τα σχοινιά από κάνναβη π.χ. χρησιμοποιούνταν για να ράψουν γερά το σκαρί με τις σανίδες από ξύλο πεύκου και στη συνέχεια αλείφονταν με ρετσίνι και πίσσα για να στεγανοποιηθεί.

- Η τεχνική αυτή περιγράφεται στην *Ιλιάδα* του Ομήρου.

ΝΕΕΣ ΕΚΠΛΗΞΕΙΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ ΣΤΗ ΖΩΜΙΝΘΟ.

ΜΙΑ πολιτεία με υψηλή αισθητική έρχεται στο φως από τη σκαπάνη του αρχαιολόγου κ. Γιάννη Σακελλαράκη σε υψόμετρο 1.187 μ. στον Ψηλορείτη. Πρόκειται για μια μινωική εγκατάσταση, ένα βιοτεχνικό και θρησκευτικοπολιτικό κέντρο κοντά στο Ιδαίο Άντρο. Οι φετινές ανασκαφές στη Ζώμινο απέφεραν μια πλούσια συγκομιδή από την άποψη της ποιότητας και της βαρύτητας των ευρημάτων.

- Στο δωμάτιο 15 έχουν βρεθεί μέχρι στιγμής 65 αγγεία διαφόρων σχημάτων και χρήσεων. Εκτός από τα κωνικά κύπελλα, βρέθηκαν 4 μεγάλες χύτρες, προχοί και δόσσημοι, πήλινα μικρά αγγεία μεταφοράς κάρβουνου. Η πιο αξιοσημείωτη ανεύρεση ήταν 7 πολυεδρικά μικρά αντικείμενα από ορεία κρύσταλλο. Ένα υλικό που θεωρείτο ιερό και μαγικό και είναι απολύτως διαφανές. Επίσης βρέθηκαν δύο αντικείμενα κατασκευασμένα από μετεωρίτη λίθο, τριπήρες και τριβεία, γεγονός που παραπέμπει σε εργαστήριο.

- Ο χώρος 19 είναι μεγάλης σπουδαιότητας από άποψη αρχιτεκτονικής δομής και υλικού. Όλοι έχουν εκπλαγεί από την αρχιτεκτονική του πολυπλοκότητα. Αποτελείται από τεράστιες πέτρες ύψους 1,70 μ. και πλάτους 1,05 μ. Το συγκρότημα καταλαμβάνει έκταση 1.600 τ.μ., εικάζεται ότι ήταν διώροφο, ίσως και τριώροφο. Μέχρι τώρα έχουν ανασκαφεί τα 1.360 τ.μ.

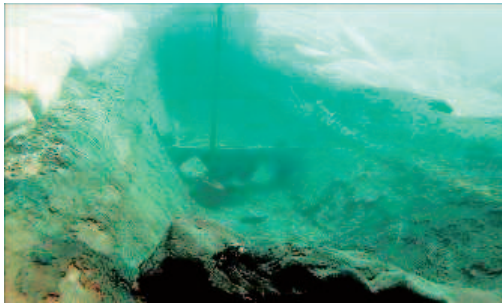
- Το ισόγειό του αποτελείται από 40 δωμάτια και έχουν ανακαλυφθεί κεραμικό εργαστήριο, υπολείμματα φαγητού, εργαλεία, κεραμικός τροχός, κονιάματα με τοιχογραφίες που θυμίζουν ανάλογες της Θήρας, εκατόν πενήντα ίχνη καμένου ξύλου, μικρή δεξαμενή με αγωγούς. Η κρυφή προσδοκία των υπευθύνων αρχαιολόγων είναι να βρουν κάποια στιγμή επιγραφές με γραμμική γραφή Α'.

- Έχουν εμφανιστεί τρεις φάσεις του συγκροτήματος. Η πρώτη αναφέρεται στο 1900 π.Χ., η δεύτερη στο 1.600 π.Χ. και η τρίτη στη Μυκηναϊκή περίοδο.

Η ΑΓΝΩΣΤΗ ΑΡΧΑΙΑ ΣΑΛΑΜΙΝΑ

Ο ΤΥΜΒΟΣ των Σαλαμινομάχων που ακόμη περιμένει την ανάδειξη και την αποκατάστασή του, δεν είναι το μοναδικό αρχαιολογικό μέρος στο νησί του Αίαντα. Υπάρχουν ακόμη το Σπήλαιο του Ευριπίδη στη θέση Περιστερία και η Μυκηναϊκή Ακρόπολη στα Κανάκια, που είναι εξίσου σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι. Και οι δύο αποκαλύφθηκαν από τον κ. Γιάννη Λώλο με τη βοήθεια του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και του νεοϊδρυθέντος *Ομίλου Ανάδειξης Μνημείων Σαλαμίνας*. Μία στοιχειώδης ανάδειξή τους απαιτεί 60 - 70.000 ευρώ από το *Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων*, ώστε να καταστούν επισκέψιμοι και λειτουργικοί.

- Το Μυκηναϊκό συγκρότημα ταυτίζεται από τον ανασκαφέα με το βασίλειο του Αίαντα και έχει έκταση 750 τ.μ. Τοποθετείται χρονικά στον 13ο αιώνα π.Χ. και η οριστική εγκατάλειψή του λίγο μετά το 1.200 π.Χ. Μέχρι σήμερα έχουν ανιχνευτεί 45 δωμάτια και βοηθητικοί χώροι, σε παράλληλες σειρές, ενώ η Μυκηναϊκή πόλη στα Κανάκια, που σταδιακά έρχεται στο φως είναι η παλαιότερη πρωτεύουσα της Σαλαμίνας και αναφέρεται από τον Στράβωνα. Οι έρευνες αποκάλυψαν μικρό ιερό

Το αρχαιοελληνικό πλοίο της Γέλας

Από τις ανασκαφές στη Ζώμινο

Ερείπια Μυκηναϊκού Ανακτόρου στα Κανάκια Σαλαμίνας

τό την Ελλάδα και τον κόσμο

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΚΩΣΤΗΣ ΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

με στενό προθάλαμο και άδυτον. Ανάμεσα στα άλλα ευρήματα εντυπωσιακός είναι ο ακέραιος λουτήρας με αποθηκευτική χρήση.

•Στις νέες έρευνες που άρχισαν από τον Αύγουστο, ο στόχος είναι η αποκάλυψη όλης της βόρειας πτέρυγας και στην περιοχή του νεκροταφείου της πόλης. Ίσως να κρύβει πολλές εκπλήξεις. Παράλληλα ετοιμάζεται το νέο Αρχαιολογικό Μουσείο στο 1ο Καποδιστριακό Δημοτικό Σχολείο με συνολικούς χώρους 340 τ.μ. που σίγουρα θα χωρέσουν περισσότερα ευρήματα από όσα υπάρχουν στον σημερινό χώρο των 80 τ.μ. Ανάμεσά τους περίοπτη θέση θα καταλάβουν το Κυπριακό τάλαντο χαλκού και το χάλκινο έλασμα από φολιδωτή πανοπλία ανατολικού τύπου που βρέθηκαν στη Μυκηναϊκή Ακρόπολη.

ΣΠΟΥΔΑΙΑ ΧΡΥΣΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΤΗΣ ΠΕΛΛΑΣ

ΣΤΟΝ 7ο π.Χ. αιώνα ανάγονται 4 από τις 43 ταφές που εντοπίστηκαν στο Αρχοντικό της Πέλλας σε μια έκταση δέκα στρεμμάτων από τα συνολικά 2.000. Οι τάφοι αυτοί αποκάλυψαν θησαυρούς που πλουτίζουν τις πληροφορίες για την ιστορία των Μακεδόνων. Ένα κορίτσι είχε ταφεί με χάλκινο επίχρυσο στεφάνι, τρία πήλινα αγγεία, ένα χάλκινο κάρναρο και μία μοναδική πήλινη κεφαλή φυσικού μεγέθους της νεκρής.

•Από τις ανδρικές ταφές της κατηγορίας των Ελληνιστικών χρόνων ξεχωρίζουν εκείνη των πολεμιστών που συνοδεύονταν από χάλκινο κράνος και χρυσό προσωπίο, σιδερένια όπλα (ξίφος, δύο αιχμές δοράτων και μαχαίρι), χρυσά, αργυρά, χάλκινα και σιδερένια κοσμήματα. Δύο γυναικείες ταφές επίσης της κατηγορίας της Ελληνιστικής περιόδου (480 - 279 π.Χ.) ήταν κτερισμένες με χρυσά, αργυρά, χάλκινα και σιδερένια κοσμήματα, γυάλινες, πήλινες και φαγεντιανές χάντρες, σιδερένια μαχαίρια, ομοιώματα αγροτικής άμαξας, πήλινα ειδώλια καθώς και πήλινα, φαγεντιανά και χάλκινα αγγεία.

•Ακόμη ενδιαφέρον παρουσιάζουν παραστάσεις όρθιων λιονταριών, που συμβολίζουν τη βασιλική δύναμη, οι μελανόμορφοι κορινθιακοί κρατήρες, αλλά και αττικίζοντες κρατήρες με ζώα και πουλιά καθώς και οι μελανόμορφες αττικές κύλικες με ιππείες, πουλιά και διονυσιακές σκηνές.

•Από το 2.000 μέχρι σήμερα έχουν ερευνηθεί 915 ταφές. Το αστικό κέντρο που το όνομά του δεν έχει ακόμα προσδιοριστεί επιγραφικά ήταν ανάμεσα στην περιοχή της Βόρειας Βορτιαίας (της χώρας των βουκόλων). Το συμπέρασμα είναι ότι υπάρχει άνοιγμα της μακεδονικής αγοράς από την εποχή του Αλκέτα, πατέρα του Αμύντα του Α΄.

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΜΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΝΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΓΥΡΩ από την αρχαία πόλη της Ελεύθερνας Κρήτης θα δημιουργηθεί ένας ιδανικός φυσιολατρικός περίπατος σ' ένα τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Η Ελεύθερνα εκτείνεται στον λόφο Πρινέ, στους βόρειους πρόποδες του Ψηλορείτη, ενώ σημαντικά ευρήματα υπάρχουν και σε διπλανό λόφο.

•Η μελέτη εκπονήθηκε από το Πανεπιστήμιο Κρήτης και εγκρίθηκε από το Κ.Α.Σ. Στόχος είναι να καταστεί ο ελεύθερος χώρος πολιτιστικό - αρχαιολογικό πάρκο και ελκυστικό οδοιπορικό. Η μελέτη περιλαμβάνει την κατασκευή πυκνού δικτύου μονοπατιών, με παγκάκια και σκιάστρα, για σημεία στάσης αλλά και πινακίδες και πληροφοριακό υλικό. Τα μονοπάτια θα ενοποιοούν τις τρεις ανασκαφές που εκτείνονται στις δύο πλαγιές και στην κορυφή του λόφου Πρινέ όπου βρίσκεται η γεωμετρική αρχαϊκή νεκρόπολη της Ορθής Πέτρας που ξεχωρίζει λόγω του σύγχρονου στεγαστρού. Η μελέτη προβλέπει επίσης την ανέγερση ήπιου κτιρίου, που θα χρησιμεύει ως χώρος φύλαξης, συντήρησης, μελέτης και προβολής των ευρημάτων.

•Ο επισκέπτης θα έχει τη δυνατότητα μέσα από τρισδιάστατες αναπαραστάσεις να δει την ανάπτυξη του ταφικού τελετουργικού όπως την περιγράφει ο Όμηρος. Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Κρήτης κ. Νικόλαος Σταμπολίδης υποστηρίζει ότι εάν υπάρξει ροή χρηματοδότησης το οδοιπορικό θα είναι έτοιμο το αργότερο μέχρι το καλοκαίρι του 2009.

•Η Ελεύθερνα κατοικείται από την πρώτη εποχή του χαλκού (3η χιλιετία π.Χ.) μέχρι το Μεσαίωνα (12ο - 13ο αιώνα μ.Χ.). Οι συστηματικές ανασκαφές ξεκίνησαν το 1985 από το Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Το σπήλαιο του Ευριπίδη στα Περιστερία της Σαλαμίνας

Χρυσά νομίσματα και χρυσό προσωπίο με χάλκινο κράνος από το Αρχοντικό της Πέλλας

Ελεύθερνα Κρήτης

Ο αρχαιολογικός θησαυρός

Του ΜΙΧΑΗΛ ΒΛΑΜΟΥ

Από της 18-7-1959 και μέχρι σήμερα δεν έχουν δοθεί βάσιμες και οριστικές απαντήσεις επί των θεμάτων και των προβλημάτων που ετέθησαν περί της προελεύσεως των ευρημάτων, περί των συνθηκών και του χρόνου αποκρύψεώς των, περί των καλλιτεχνών που τα εδημιούργησαν και άλλα πολλά. Τούτο οφείλεται κυρίως στη βιασύνη διεξαγωγής της σωστικής ανασκαφής λόγω του κεντρικωτάτου σημείου ανευρέσεως, της μεγάλης κυκλοφορίας οχημάτων και της υπάρξεως σιδηροτροχιών του τραμ.

Όλα αυτά συνετέλεσαν στο να περιορισθεί η ανασκαφή στο ελάχιστο σημείο, να μη επεκταθεί προς το κέντρο της οδού Γεωργίου Α', όπου επεξετινέτο το δωμάτιο ανευρέσεως και να τελειώσει άρον-άρον χωρίς καν να γίνει μία τοπογραφική αποτύπωση, ώστε να μπορεί με απόλυτη ακρίβεια να γίνει ο

εντοπισμός χώρου ανευρέσεως στο μέλλον.

Έτσι μετά πενήντα έτη δεν γνωρίζουμε πού ακριβώς μπορεί να γίνει τομή της οδού για να διαφωτισθούν κατά το δυνατόν τα προβλήματα που ανέκυψαν. Πέραν τούτου, επειδή το δωμάτιο, όπου εκείντο, εκτείνεται προς το κέντρο της οδού, δεν αποκλείεται η πιθανότητα υπάρξεως και άλλων ευρημάτων εκ της μελλοντικής επεκτάσε-

Αναγκαιότητα περαιτέρω έρευνας του χώρου

ως της ανασκαφής επί του εικαζομένου χώρου του δωματίου.

Η υψηλή ποιότητα και ο μεγάλος αριθμός των ανευρεθέντων έργων που συνετέλεσαν στο να χαρακτηρισθούν ως μία από τις εντυ-

πωσιακότερες αρχαιολογικές ανακαλύψεις του 20ου αιώνας, πιστεύω ότι επιβάλλουν τη διενέργεια ερευνών περί το σημείο ευρέσεως του θησαυρού, έστω και με μικρή θυσία ως προς την, κατά το αναγκαίο διάστημα ανασκαφών, τυχόν δυσχέραση της κυκλοφορίας αφού μάλιστα τυχόν

ανεύρεση και άλλων έργων θα πλουτίσει τόσο τις γνώσεις μας όσο και την αισθητική μας παιδεία.

Σε χώρες όπου προέχει η επιστημονική έρευνα, ιδίως όταν συνδυάζεται με την ανεύρεση και διάσωση του εθνικού πλούτου και της πολιτιστικής κληρονομιάς, κανείς δισταγμός δεν θα έπρεπε να υπάρ-

χει περί, χάριν υψηλών σκοπών, προσωρινής δυσχεράνεως της κυκλοφορίας.

Επειδή όμως στον τόπο μας θα υπάρξουν κάποιοι για τους οποίους το κυκλοφοριακό προέχει παντός άλλου προβλήματος, έστω και εθνικού ή επιστημονικού κλπ, δια ταύτα θα πρέπει να γίνει μία προσπάθεια συγκερασμού των τυχόν αντιτιθεμένων απόψεων. Αρχαιολόγοι, ιστορικοί, διανοούμενοι, φιλόσοφοι και φιλότεχνοι αφ'ενός και συγκοινωνιολόγοι αφ'ετέρου, ας καθίσουν να βρουν μία λύση.

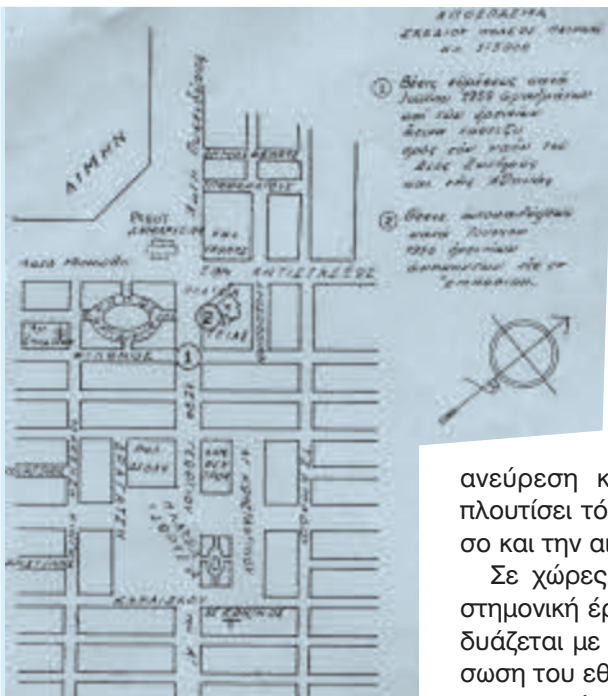
Επικουρικώς έχω σκεφθεί την, προ πάσης ανασκαφής που θα δημιουργούσε τυχόν προβλήματα, διερεύνηση του χώρου με ηχοβολιστικά, μαγνητικά, ηλεκτρονικά ή άλλα τοιαύτα μηχανήματα. Μέσω δε του φίλου μου φιλόλογου, πρώην λυκειάρχου Παν. Μητροπέτρου έχω πληροφορηθεί ότι τοιαύτα μηχανήματα διαθέτει το Πανεπιστήμιο Πατρών, που θα μπορούσε να αναλάβει την έρευνα δια του καθηγητού κ. Σ. Παπαμαρινοπούλου.

Προς υποβοήθηση του έργου έχω συγκεντρώσει τις εκ των τότε ανασκαφών φωτογραφίες και σχεδιαγράμματα δια των οποίων μπορεί να εντοπισθεί κατά το δυνατόν εγγύτερα ο χώρος της γενομένης ανασκαφής ως και της αναγκαιότητας μελλοντικής τοιαύτης.

*

Οι φωτογραφίες ακολουθούν περαιτέρω, ήτοι: Σχεδιάγραμμα του χώρου (αριθ. 1). Τρεις φωτογραφίες του χώρου ανασκαφής (αριθ. 2,3,4). Τρεις φωτογραφίες των αγαλμάτων Αθηνάς, Κούρου και μεγάλης Αρτέμιδος (αριθ. 5,6,7).

ΜΙΧΑΗΛ ΒΛΑΜΟΣ

Εικόνα 1

Σαυρός του Πειραιώς

Εικόνα 2

Τα ερείπια των αρχαίων θεμελίων στη συμβολή των οδών Φίλωνος και Γεωργίου Α, επί των οποίων βρέθηκαν επιμελώς τοποθετημένα τα χάλκινα και μαρμάρινα αγάλματα. (Αποψη από Ανατολών, δηλαδή από Δημοτικό Θέατρο προς Ρολόι)

Εικόνα 3

(Α, Β, Γ, Δ, ο χώρος όπου βρέθηκαν τα αγάλματα)

Εικόνα 4

Η Αθηνά και το μικρό άγαλμα της Αρτέμιδος στον χώρο της ανασκαφής

Εικόνα 5

Το εκ Πειραιώς χάλκινο άγαλμα της Αθηνάς

Εικόνα 6

Το εκ Πειραιώς χάλκινο άγαλμα του Κούρου

Εικόνα 7

Κεφαλή της Μεγάλης Αρτέμιδος

ΠΕΙΡΑΪΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

Κωνσταντίνος Ιωνίδης

(Ο πρώτος ευεργέτης του νεότερου Πειραιά)

Του ΓΙΑΝΝΗ Ε. ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗ

Αν και ο Κωνσταντίνος Ιωνίδης ή Ιπλιξής (1775 -1852) είναι περισσότερο γνωστός ως ευεργέτης του Πειραιά και η *Ιωνίδειος Σχολή* διασώζει ως τις ημέρες μας το όνομά του στην ιστορική μνήμη, έχει ωστόσο δικαιωματικά τη θέση του ανάμεσα στους μεγάλους εθνικούς μας ευεργέτες. Και ιδιαίτερα εκείνους που "γεννηθέντες εις δούλιον ήμαρ, απάτριδες και απαίδευτοι"¹, μετά τη σύσταση του πρώτου ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, διέθεσαν πρόθυμα τον πλούτο που απέκτησαν με μόχθους και θυσίες μιας ολόκληρης ζωής για την ενίσχυση της Παιδείας. Διότι, αυτοί οι "απαίδευτοι", πίστευαν βαθύτατα ότι παρέχοντας στις νεότερες γενεές των Ελλήνων τα απαραίτητα μέσα για εκπαίδευση και -ευρύτερα- πνευματική καλλιέργεια, τους εξασφάλιζαν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για "να απολαύσουν τα αγαθά της ελευθερίας, της εννομίας και του πολιτισμού"² και συγ-

Ο Πέτρος Σ. Ομηρίδης (1784 - 1872), ο δεύτερος δήμαρχος του νεότερου Πειραιά, ο οποίος παρακίνησε τον παλαιό του φίλο Κ. Ιωνίδη να πραγματοποιήσει τη δωρεά του, για την ανέγερση του πρώτου σχολικού κτηρίου στη νέα πόλη.

χρόνως, έθεταν τις βάσεις, τα στερεά θεμέλια για το μέλλον του Έθνους.

- Η ΓΕΝΝΑΙΑ δωρεά του Ιωνίδη προς το Πανεπιστήμιο Αθηνών και τα σημαντικά ποσά που διέθεσε για ανέγερση σχολείων και ιερών ναών, για την ίδρυση βιβλιοθηκών, τη χορήγηση υποτροφιών σε άπορους φοιτητές και μαθητές, την έκδοση βιβλίων και εν γένει την ενίσχυση διαφόρων πολιτιστικών σκοπών, αποτελούν πράξεις γενναιοφροσύνης και αφειδώλετης προσφοράς προς το κοινωνικό σύνολο, η οποία τον τιμά. Όλες αυτές οι δωρεές έγιναν "εν ζωή" και ξεπερνούν, κατά τους μετριότερους υπολογισμούς, τις 600.000 χρυσές δραχμές της εποχής.

- ΟΡΙΣΜΕΝΟΙ -και νομίζω όχι άδικα- τον συγκρίνουν με τους Ζωσιμάδες, τους Ρίζαρηδες, τον Καπλάνη και τον Στουρνάρη, με τους οποίους, άλλωστε, είχε πολλά κοινά σημεία ο Ιωνίδης. Διότι και αυτοί έταξαν ως μόνο σκοπό της ζωής τους την προαγωγή της Παιδείας και τον φωτισμό των Ελληνοπαίδων σε μία εποχή κρίσιμη, που η Ελλάδα -η Ελλάδα της οροθετικής γραμμής της Όθρυος- μόλις είχε απαλλαγεί από τον τυραννικό ζυγό της δουλείας τεσσάρων αιώνων. Και ξεκινούσε, κάτω από αντίξοες πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες, την πορεία της προς το μέλλον, χωρίς όμως να απολείπει η προσδοκία πως αυτό μπορούσε -και έπρεπε- να είναι καλύτερο.

*

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ δήμαρχος του νεότερου Πειραιά **Πέτρος Σ. Ομηρίδης**, που δημάρχευε από το 1841 ως το 1845 και από το 1848 ως το 1854 θεωρείται - και δικαίως - από πολλούς ο κορυφαίος από τους δημάρχους της νέας πόλης. Διότι η συμβολή του, στην αρχική φάση της διαμόρφωσης της πόλης αυτής, υπήρξε, πράγματι, σημαντική³. Ανάμεσα στην πολλαπλή δραστηριότητα που ανέπτυξε, έδωσε πρωταρχική σημασία στην εκπαίδευση και προσπάθησε με κάθε τρόπο να λύσει το οξύτατο πρόβλημα που αντι-

μετώπιζε, στον εκπαιδευτικό τομέα, ο τόπος: το διδακτηριακό. Γιατί, παρά την πρόοδο που είχε σημειωθεί με την ίδρυση και λειτουργία των πρώτων σχολείων - του αλληλοδιδακτικού των αρρένων, του *Παρθενικού*" και από το 1839 του Σχολαρχείου - οι δυσχέρειες ήταν σοβαρότατες και οι συνθήκες λειτουργίας κάθε άλλο παρά ιδεώδεις, αφού τα σχολεία στεγάζονταν σε ανθυγιεινά υπόγεια ή ισόγεια, εντελώς ακατάλληλα, που δεν μπορούσαν ν' ανταποκριθούν ούτε στις στοιχειώδεις απαιτήσεις της παιδαγωγικής. Το θέμα της οικοδόμησης κατάλληλων σχολικών κτηρίων πρόβαλε, λοιπόν, επιτακτικό. Ο Δήμος όμως, που το "ισχνό" του ταμείο μόλις και μετά βίας επαρκούσε για τις βασικές ανάγκες του τόπου, δεν μπορούσε ν' αναλάβει τις σχετικές δαπάνες. Δεν έμενε άλλη λύση από την αναζήτηση των ανθρώπων εκείνων που θα ήταν πρόθυμοι να προσφέρουν τα απαραίτητα για την ανέγερση των διδακτηρίων χρηματικά ποσά. Ευτυχώς, στην πρώτη και τόσο κρίσιμη αυτή περίοδο του ελεύθερου εθνικού βίου μας, δεν έλειψαν οι ευεργέτες. Και οι δημοτικοί άρχοντες, έχοντας επίγνωση της πραγματικότητας, άρχισαν να στρέφονται προς αυτή την κατεύθυνση και ν' αναζητούν, έξω φυσικά από τα στενά πλαίσια του πειραιϊκού χώρου, τους ανθρωπούς που θα τους βοηθούσαν να φτάσουν στην πραγμάτωση του σκοπού τους. Χρειάστηκαν μόχθοι. Χρειάστηκαν προσπάθειες. Αλλά, τελικά, οι προσπάθειες αυτές δικαιώθηκαν. Όλα τα σχολικά κτήρια, που χτίστηκαν στον Πειραιά, στην αρχική φάση της νεότερης ιστορικής πορείας του, οφείλονται σε δωρεές των πρώτων ευεργετών του τόπου: των Ιωνιδών, των Φραγκιαδών, του Ιακώβου Ράλλη...

- Ο ΠΕΤΡΟΣ Σ. Ομηρίδης, με την πλατιά αντίληψη που διέθετε, κατάλαβε αμέσως πως δεν υπήρχε περίπτωση ν' αποκτηθεί ο Πειραιάς τα τόσο απαραίτητα σχολικά κτήρια δίχως την αρωγή κάποιου από τους πολλούς, την εποχή εκείνη, πλούσιους Έλλη-

νες, που πρόσφεραν πρόθυμα τα χρήματά τους για την πρόοδο και την ευημερία του εθνικού συνόλου. Και περίμενε την κατάλληλη ευκαιρία για να ενεργήσει ανάλογα. Έτσι, όταν στα 1844, ήρθε στην Αθήνα ο φίλος του μεγαλέμπορος Κωνσταντίνος Ιωνίδης, γνωστός για τη μεγάλη δωρεά του στο Πανεπιστήμιο, δεν άφησε να του ξεφύγει η ευκαιρία. "Ωφεληθείς - γράφει στην αυτοβιογραφία του⁴ - εκ της ενταύθα παρεπιδημίας του παλαιού φίλου μου, του αειμνήστου Κ. Ιωνίδου, τον παρέστησα την μεγαλήν ανάγκην του να ανεγερθή Ελληνικόν Σχολείον και ότι ήθελεν απαθανατισθή το όνομά του, ως πρώτου ευεργέτου του Δήμου τούτου αν ήρχετο εις γενναίαν τινά συνδρομήν αυτού, και δια διαφόρων άλλων πειστικών λόγων εκέκτησα την γνωστήν του ανδρός φιλογένειαν και μεγαλοδωρίαν προς ανέγερσιν του Ελληνικού Σχολείου, το οποίον είναι εκ των υραιότερων και εις θέσιν υγιεινήν της πόλεως ωκοδομημένον κτηρίων.

• ΤΟ μικρό αυτό απόσπασμα της "Αυτοβιογραφίας" του Π. Ομηρίδη μας λέει πολλά. Και μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως αν δεν βρισκόταν ο Π. Ομηρίδης, που ο Κ. Ιωνίδης του είχε απεριόριστη εκτίμηση, για να τον πείσει για τη χρησιμότητα της δωρεάς του, ίσως ο τελευταίος να διέθετε για κάποιον άλλο σκοπό το χρηματικό ποσό, που πρόσφερε για ν' ανεγερθούν τα πρώτα διδακτήρια στην πόλη μας. Δεν είναι αυθαίρετο το συμπέρασμα. Ο Κωνσταντίνος Ιωνίδης ή Ιπλιξής είχε, δίχως αμφιβολία, προσφέρει πολλά στην αναγεννημένη Ελλάδα. Ξεκίνησε φτωχόπαιδο, από παραγιός στο μαρμαράδικο του θείου του Λουκά Ιωνίδα και στο εμπορικό του Χατζημανωλάκη Καμάρα, για να καταλήξει μεγαλέμπορος στην Πόλη κι εμπορομεσίτης στο Λονδίνο, με τεράστια περιουσία, που σημαντική μέρος της διέθεσε για εθνικούς σκοπούς και ιδιαίτερα, όπως επισημάνθηκε στην αρχή, για την ενίσχυση της παιδείας. Όμως, άνθρωπος με πρακτικό μυαλό καθώς ήταν, δεν κατέληγε ποτέ σε καμιά απόφαση και ειδικότερα, όταν αυτή, αφορούσε σε κάποια δωρεά του, αν δεν ήταν σίγουρος πως η δωρεά θα μπορούσε ν' αξιοποιηθεί και να εξυπηρετήσει τον σκοπό, για τον οποίο την προόριζε. Δεν διέθετε, δηλαδή, αβασάνιστα τα χρήματά του. Έτσι, χρειάστηκε, όπως γνωρίζουμε, η πειστικότητα και το κύρος του Π. Ομηρίδη για ν' αποφασίσει τελικά ο Ιωνίδης να προχωρήσει στη δωρεά, που για την πραγμάτωσή της έθεσε, μάλιστα, και τους όρους του.

• ΣΥΜΦΩΝΑ μ' αυτούς, ο Ιωνίδης πρόσφερε στο Δήμο 30.000 δραχμές για οικοδόμηση "Σχολείου Ελληνικού

και Αλληλοδιδακτικού" - το ποσό αυτό ενισχύθηκε αργότερα με άλλες 10.000 δραχμές - με την προϋπόθεση ότι ο Δήμος θα παραχωρούσε το κατάλληλο οικοπέδο για την ανέγερση των σχολών και θα διέθετε για τη λειτουργία τους, το χρηματικό ποσό που μέχρι τότε διέθετε για ενοίκια και μισθούς του διδακτικού προσωπικού των σχολείων, δηλαδή περίπου 9.000 δραχμές το χρόνο. Ο Ιωνίδης έθεσε κι ορισμένους, ακόμη, όρους, με τους οποίους διασφάλιζε, από κάθε πλευρά, τη δωρεά του. Και, τελικά, μετά την αποδοχή των νέων όρων του δωρητή από τη δημοτική αρχή - που συγκεκριμένα ανέλαβε την υποχρέωση να διαθέτει για την εκπαίδευση το ένα τέταρτο από τα ετήσια έσοδα του Δήμου - και την εξεύρεση του κατάλληλου οικοπέδου, στην πλατεία Κοραή, το θέμα όδευσε πια προς τη φυσική λύση του. Γύρω στα τέλη του 1845 άρχισε να χτίζεται το οικοδόμημα των σχολών, που τελείωσε το Μάρτιο του 1847. Στις 31 Μαρτίου 1847, ο τότε δήμαρχος Αντώνιος Θεοχάρης⁵

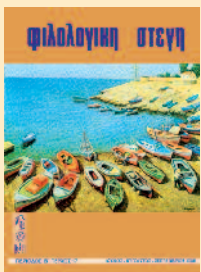

Προσωπογραφία του Κωνσταντίνου Ιωνίδα (έργο του ζωγράφου Ανδρέα Κριεζή), που είναι αναρτημένη στα Γραφεία της «Ιωνιδείου Σχολής».

ρής⁵ παρέλαβε από την επιτροπή, που είχε ορίσει ο Ιωνίδης για να εποπτεύει την πιστή τήρηση των όρων της δωρεάς του, το οίκημα και εγκατέστησε σ' αυτό "αυθημερόν της παραλαβής του - όπως αναφέρει σε σχετικό έγγραφό του προς το δωρητή - τα των αρρένων δύο σχολεία του Δήμου, το τε ελληνικόν, δηλαδή, και το αλληλοδιδασκτικόν"⁶.

• ΕΤΣΙ ο Πειραιάς απόκτησε τα πρώτα του διδακτήρια, που με τις γραφικότερες καμάρες ήταν πραγματικό κόσμημα για την πόλη. Στο οίκημα αυτό, που στην κεντρική πύλη της εισόδου του είχε χαραχθεί η επιγραφή "Ανηγέρθη δαπάνη της φιλογενούς οικογενείας των Ιωνιδών", στεγάστηκαν, χρόνια ολάκερα, το αλληλοδιδασκτικό (δημοτικό) και το Ελληνικό σχολείο (Σχολαρχείο) και στα 1918 εγκαταστάθηκε το Α' Γυμνάσιο. Το 1932, ενενήντα περίπου χρόνια μετά την ανέγερσή τους, τα κτίσματα της δωρεάς των Ιωνιδών κατεδαφίστηκαν και στη θέση τους οικοδομήθηκε το κτηριακό συγκρότημα του Α' Γυμνασίου - της σημερινής "Ιωνιδείου Σχολής".

• ΜΕΤΑ την ανέγερση των διδακτηρίων κι αφού ξεπεράστηκαν ορισμένες δυσκολίες, στην περίοδο 1848-1850, το Σχολαρχείο ακολούθησε σταθερά ανοδική πορεία. Σε λίγο λειτουργούσε υποδειγματικά. Και οι μαθητές του από 65, στα 1851, έφτασαν, στα 1860, τους 102. Χάρη στη δωρεά του Κ. Ιωνίδα, που υπήρξε ο πρώτος ευεργέτης της πειραιϊκής παι-

φιλολογική στέγη

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
"ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ
ΣΤΕΓΗ"**

ΜΕ ένα καλαίσθητο πολύχρωμο εξώφυλλο (πίνακα του Πειραιώτη ζωγράφου Γ. Συρίγου) και με εκλεκτή, όπως πάντοτε, ύλη, κυκλοφόρησε το 17ο τεύχος του περιοδικού "Φιλολογική Στέγη", που εκδίδει το ομώνυμο πειραιϊκό σωματείο και το οποίο, κατά κοινή αναγνώριση, αποτελεί σημαντική προσφορά στην τοπική πνευματική και - γενικά - πολιτιστική ζωή. Στο τεύχος αυτό αφιερώνονται ορισμένες σελίδες στον ποιητή Κώστα Καρυωτάκη, για τα 80 χρόνια από τον θάνατό του, ενώ παράλληλα υπάρχουν επετειακά αφιερώματα στους Πειραιώτες λογοτέχνες Δημοσθένη Βουτουρά, Βασίλη Λαμπρολέσβιο και Δημήτρη Σουρή.

• Εκτός από τις εκλεκτές συνεργασίες γνωστών λογοτεχνών και την πλούσια εικονογράφηση, την ύλη του τεύχους συμπληρώνουν κριτικές βιβλίων, σχόλια σε θέματα της πειραιϊκής επικαιρότητας και, όπως πάντα, η αναφορά στη δραστηριότητα της "Φιλολογικής Στέγης Πειραιώς" και στις πνευματικές απώλειες του τελευταίου τριμήνου.

Το πρώτο σχολικό κτήριο του νεότερου Πειραιά που οικοδομήθηκε με δωρεά του Κωνστ. Ιωνίδα και βρισκόταν στον χώρο των σημερινών κτηριακών εγκαταστάσεων της «Ιωνιδείου Σχολής» στην πλατεία Κοραή.

δαίεις, ο Πειραιάς απόκτησε την πνευματική του κυψέλη, που συγκέντρωσε σιγά - σιγά όλο το ελπιδοφόρο μελισσολόι, τους νεαρούς βλαστούς των πρώτων οικιστών και τους όπλισε με τ' απαραίτητα εφόδια για να προκόψουν στη ζωή και να προχωρήσουν στο δρόμο προς τη δημιουργία.

• ΑΣ μην ξεχνάμε πως στα δύσκολα εκείνα χρόνια το απολυτήριο του Σχολαρχείου ήταν, συνήθως, ο μόνος τίτλος σπουδών των ανθρώπων που θεμελιώσαν, λίγο αργότερα, την οικονομική ακμή του τόπου. Εκεί, κατά κανόνα σταματούσαν οι σπουδές των περισσότερων και μ' αυτό το εφόδιο άρχιζαν τον αγώνα τους στον κοινωνικό στίβο. Το Γυμνάσιο δεν ήταν για τους πολλούς. Κι όμως τα γράμματα που μάθαιναν στο Σχολαρχείο ήταν τόσα, ώστε τους επιτρέπανε να προκόψουν στον οικονομικό και τον ευρύτερο κοινωνικό χώρο. Και στο σημείο αυτό, παράλληλα με την υπογράμμιση της σημασίας της δωρεάς του Κ. Ιωνίδα, θα πρέπει να εξαρθεί κι η πολύτιμη συμβολή των ανθρώπων που δίδαξαν και φώτισαν τις πρώτες πειραιϊκές γενεές, ανοίγοντάς τους το δρόμο προς τη γνώση και την πρόοδο. Οι σχολάρχες και οι δάσκαλοι του Ελληνικού Σχολείου - ο Ι. Βάμβας, ο Ι. Πατάκης, ο Π. Αττωνιάδης, ο Ζαχ. Νικολαΐδης, ο Γ. Βιώνης, ο Θωμάς Βραχνός, ο Ι. Καστοριάδης, ο Ι. Παλαμάς, ο Ευγ. Βαρινός, ο Γ. Ζαχαρίου, ο Στ. Φούντης, ο Ε. Παυτελάκης, ο Ι. Χοιδάς, ο Ηλ. Βλαχόπουλος, ο Γ. Μεσολωράς, ο Κ. Πέπας - δεν μπορούν να λείψουν απ' αυτή τη μικρή αναφορά τιμής⁷. Στάθηκαν οι αφανείς πρωτοπόροι, οι σκαπανείς της πειραιϊκής παιδείας σε μια εποχή κρίσιμη, που βάρυνε αποφασιστικά στη μελλοντική εξέλιξη του τόπου.

*

Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ιωνίδης έζησε στο μεγαλύτερο χρονικό διάστημα της ζωής του σε ξένη γη, μακριά από την

ελεύθερη πατρίδα την οποία όχι και τόσο συχνά επισκεπτόταν. Και σ' ένα από τα ταξίδια του στην Ελλάδα έμελλε να γραφεί ο επίλογος της πλήρους και δημιουργικής ζωής του, την οποία "καθωράισε με παντοίας αγαθοεργίας". Πέθανε στην Αθήνα, στις 12 Νοεμβρίου 1852, σε ηλικία 77 ετών και κηδεύτηκε την επομένη "μεθ' όλων των ανηκουσών εις ευεργέτην της πατρίδος τιμών", κατά τα δημοσιεύματα του τύπου της εποχής. Επικηδείους λόγους εξεφώνησαν οι καθηγητές στο Πανεπιστήμιο Αθηνών Νεόφυτος Βάμβας - ένας από τους μεγάλους διδασκάλους του Γένους - και Αλέξανδρος Ρίζος Ραγκαβής, από τους καθιερωμένους λογοτέχνες της εποχής του⁸.

• ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ Συμβούλιο του Πειραιά, με την πράξη 486 της 19ης Νοεμβρίου 1852, αποφάσισε να τελέσει έκτακτο μνημόσυνο του μεγάλου τοπικού ευεργέτη στις 30 Νοεμβρίου και εξουσιοδότησε τον δήμαρχο να ειδοποιήσει τα μέλη της οικογένειας των Ιωνιδών για να παραστούν. Επίσης, στην ίδια πράξη, ορίζεται όπως εκφωνηθούν λόγοι και η τελετή γίνει "μεθ' όλης της απαιτουμένης λαμπρότητας και επισιμότητος"⁹.

• Ο ΔΗΜΟΣ Πειραιώς, τέλος, ονόμασε μία οδό, που αρχίζει από το κέντρο της πόλης - και συγκεκριμένα τον λιμενίσκο Ζέας (Πασαλιμάνι) - και καταλήγει στη συνοικία της Νέας Καλλιπόλης σε οδό Ιωνιδών, σε ένδειξη τιμής και ευγνωμοσύνης προς τη φιλογενή οικογένεια, που ευεργέτησε τον Πειραιά, στα πρώτα δύσκολα βήματα της νεότερης ιστορικής πορείας του.
Γ. Ε. ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ:

Και κάτι που δεν είναι ίσως ευρύτερα γνωστό: Ο αξέχαστος Κωνσταντίνος Τσάτσος - ο φιλόσοφος, ο ακαδημαϊκός, ο άξιος πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας - σε επιστολή, που μου είχε στείλει μετά την έκδοση του βιβλίου μου "Χρονικό της πειραιϊκής πνευματικής ζωής" (1973), μου αποκάλυψε ότι ήταν απόγονος του τοπικού ευεργέτη Κωνσταντίνου Ιωνίδα (ο πάππος του Ιωάννης Τσάτσος είχε νυμφευθεί την εγγονή του Κ. Ιωνίδα Αθηνά Ρουσσέτου), υπογραμμίζοντας έτσι τους δεσμούς του με τον Πειραιά. Τα προγονικά, άλλωστε, επώνυμα "Ιωνίδης" και "Ιπλιξής" χρησιμοποιεί ο Κ. Τσάτσος σε δύο από τα διαλεγόμενα πρόσωπα, στο κλασικό έργο του "Διάλογος σε Μοναστήρι" (1974).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- (1) Π.Σ. Ομηρίδης: "Βιογραφία αυτοσχέδιος". Εκδίδεται υπό Αριστ. Σκυλίτση. Αθήνησι, τύποις Χ. Φιλαδελφέως, 1871.
- (2) Π.Σ. Ομηρίδης: ό.π.
- (3) Ιωάννης Αλ. Μελετόπουλος: "Πειραιϊκά", Αθήνα, 1945 (σελ. 88)
- (4) Π.Σ. Ομηρίδης: ό.π.
- (5) Δήμαρχος Πειραιά από το 1845 ως το 1848. Η δημαρχία του παρεμβάλλεται ανάμεσα στην πρώτη και τις δύο τελευταίες δημαρχιακές περιόδους του Π.Σ. Ομηρίδη.
- (6) Αντώνης Σ. Μαρμαρινός: "Η Πειραιϊκή Παιδεία μετά το 1836", Πειραιάς, 1963, (σελ. 19)
- (7) Γιάννης Ε. Χατζημανωλάκης: "Χρονικό της Πειραιϊκής Πνευματικής Ζωής 1835 - 1973", Πειραιάς 1973, (σελ. 24) - Πρβλ. του ίδιου: "Κωνσταντίνος Ιωνίδης (Ιπλιξής)", στη σειρά "Η Ελλάδα των Ευεργετών" της εφημερίδας "Ημερησία", Αθήνα 2004 (σελ.28-29)
- (8) Περιοδικό "Νέα Πανδώρα", τόμος Γ', Αθήνα, 1852, (σελ. 453 -454).
- (9) Αντώνης Σ. Μαρμαρινός: ό.π. (σελ. 32)

Η αναμνηστική πλάκα που είχε τοποθετηθεί στην πρόσοψη του παλαιού κτηρίου του Ελληνικού Σχολείου και σήμερα βρίσκεται στον χώρο αμέσως μετά την είσοδο του κτηρίου της «Ιωνιδείου Σχολής».

ΣΕ ΠΛΗΡΗ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ ΣΠΟΥΔΑΙΑΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ

• Παρέμβαση της Νομαρχίας

ΤΑ αρχαιολογικά ευρήματα, στον χώρο του οικοπέδου του πρώην ξενοδοχείου "Continental", στη συμβολή της Ακτής Ποσειδώνος με την οδό Δημ. Γούναρη, είναι μεγάλης αρχαιολογικής σημασίας. Διότι, κατά τις εκτιμήσεις των αρχαιολόγων, πρόκειται για κατάλοιπα της Μακράς Στοάς, ενός από τα σπουδαιότερα κτίσματα του αρχαίου Πειραιά. Και όμως μετά τη διακοπή των οικοδομικών εργασιών στον χώρο αυτό, που υπαγορεύθηκε από την αποκάλυψη των ευρημάτων, έχουν πλήρως εγκαταλειφθεί, με όσους κινδύνους συνεπάγεται αυτή η εγκατάλειψη.

- **ΜΕ** επιστολή του προς την ΚΣΤ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων ο Νομάρχης Πειραιά κ. **Γιάννης Μίχας** επισημαίνει την απαράδεκτη εικόνα που παρουσιάζουν σήμερα τα σπουδαία αυτά ευρήματα, την οποία χαρακτηρίζει προσβλητική για τον Πειραιά και για ολόκληρη τη χώρα, ενώ ζητεί την κινητοποίηση των αρμοδίων φορέων, ώστε να σωθούν και να αναδειχθούν τα "λίγα εναπομείναντα τμήματα του αρχαίου λιμανιού της πόλης".

- **ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ** στην καρδιά του λιμένα Πειραιώς (στην οδό Γούναρη, έναντι της πλατείας Καραϊσκάκη) ο εντοπισμός αρχαίων τμημάτων του λιμανιού οδήγησε στην απαλλοτρίωση του οικοπέδου και την περιφραγή του. Από εκείνη τη στιγμή ο ιστορικός χώρος βρίσκεται διαρκώς βυθισμένος σε λιμνάζοντα ύδατα, τα οποία καταστρέφουν τα αρχαία, ενώ αποτελούν εστία μόλυνσης που θέτει καθημερινά σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία.

- Η Νομαρχία Πειραιά αποφασισμένη ν' αλλάξει μια για πάντα την προκλητική εικόνα, η οποία απαξιώνει τη χώρα μας στους χιλιάδες επισκέπτες και ταξιδιώτες που καταφθάνουν κάθε χρόνο στο μεγάλο λιμάνι, ενημέρωσε την ΚΣΤ Εφορεία Κλασ-

σικών Αρχαιοτήτων, ότι προτίθεται να προχωρήσει στην αφαίρεση των υδάτων με αντλίες και να καθαρίσει τα συσσωρευμένα σκουπίδια από τον αρχαιολογικό χώρο, διασφαλίζοντας κατ' αρχήν τη δημόσια υγεία.

- **ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΩΣ**, η Νομαρχία ζήτησε την άμεση αξιοποίηση του αρχαιολογικού χώρου, προτείνοντας ένα βασικό σχέδιο ανάπλασης με ίδια έσοδά της, ώστε τα ευρήματα να είναι ορατά και προσεγγίσιμα στους πολίτες και τους επισκέπτες. Η αφαίρεση των κιγκλιδωμάτων, η δημιουργία γυάλινου δαπέδου που θα προστατεύει τα αρχαία, ενώ παράλληλα θα τα καθιστά ορατά κάτω από τα πόδια των επισκεπτών, μετατρέποντας τον χώρο σε μία "έξυπνη" πλατεία, ο βραδινός φωτισμός των αρχαίων και η τοποθέτηση σχετικής σήμανσης για την πληροφόρηση του κοινού, κάνουν πρόδηλη τη βούληση της Νομαρχίας Πειραιά για την ουσιαστική προβολή των αρχαιοτήτων και την αισθητική αναβάθμιση του μεγάλου λιμανιού της χώρας.

- **ΣΕ ΔΗΛΩΣΕΙΣ** του ο Νομάρχης Πειραιά κ. Γιάννης Μίχας ανέφερε: "Είναι ντροπή για την ιστορία και τον πολιτισμό μας ευρήματα του αρχαίου λιμανιού του Πειραιά να παρουσιάζουν αυτή την άθλια εικόνα. Είμαστε αποφασισμένοι, βάσει του γενικότερου σχεδιασμού για την ενοποίηση

και ανάδειξη των αρχαιοτήτων της ευρύτερης περιοχής, ν' αλλάξουμε μια για πάντα αυτή την προσβλητική εικόνα. Ευελπιστούμε ότι η ΚΣΤ Εφορεία Κλασικών Αρχαιοτήτων και το Υπουργείο Πολιτισμού θ' αντιδράσουν άμεσα και θα συνεργαστούν μαζί μας, παραχωρώντας μας την άδεια για τη σωτηρία και ανάπλαση των αρχαιοτήτων. Η εγκατάλειψη της ίδιας μας της ιστορίας και του πολιτισμού μας δεν επιδέχεται καμιά δικαιολογία και περαιτέρω καθυστέρηση".

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΑΣ

ΑΣ ΣΗΜΕΙΩΘΕΙ - για την τάξη - ότι πολύ εγκαίρως και προ της οριστικής διακοπής των οικοδομικών εργασιών ο πρόεδρος και ο αντιπρόεδρος του Συλλόγου "Φίλοι Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά" κ.κ. Γιάννης Πολυχρονόπουλος και Γιώργος Σταϊνχάουερ είχαν επισκεφθεί τη Διοίκηση του "Τζανείου" Νοσοκομείου, στην κυριότητα του οποίου ανήκει το εν λόγω οικόπεδο και ζήτησαν τη διασφάλιση της προστασίας των αρχαιολογικών ευρημάτων, σε ειδικό χώρο του υπογείου της μέλλουσας να ανεγερθεί οικοδομής, προσιτού στο κοινό. Η Διοίκηση του "Τζανείου" είχε αποδεχθεί το αίτημα, αλλά μετά την οριστική διακοπή των οικοδομικών εργασιών και την αποτελμάτωση του θέματος, δεν υπήρξε καμιά συνέχεια.

Αρχαία ευρήματα διαβρώνονται μέσα στα νερά

ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΠΕΡΙΣΚΟΠΙΟ

Το ΙΔΡΥΜΑ ΖΑΧΑΡΙΟΥ

ΣΤΙΣ 28 Αυγούστου 2008 διενεργήθηκε δημόσιος πλειοδοτικός διαγωνισμός για τη μίσθωση μακράς διάρκειας του οικοπέδου και της φέρουσας κατασκευής από οπλισμένο σκυρόδεμα στην Καστέλλα, που ανήκουν στο Ίδρυμα Ζαχαρίου. Στον διαγωνισμό πλειοδότης αναδείχθηκε η εταιρεία "Vinci - Κατασκευές Ελλάς Α.Ε." ως εντολοδόχος του "Συνδέσμου για τη Γαλλική Εκπαίδευση στην Ελλάδα" (Α.Ε.Φ.Γ.), η οποία αναλαμβάνει την υποχρέωση της αποπεράτωσης του ακινήτου για δημιουργία ενός δεύτερου κτηριακού συγκροτήματος για την εγκατάσταση του "Γαλλοελληνικού Λυκείου Eugene Delacroix", με καταβολή συγχρόνως μηνιαίου μισθώματος 21.115 ευρώ.

• Το Διοικ. Συμβούλιο του Ιδρύματος, κατά την τακτική συνεδρίασή του της 24ης Οκτωβρίου 2008, αφού έλαβε υπόψη ότι ο σκοπός του έργου είναι εκπαιδευτικός, σύμφωνα με τη διακήρυξη και ότι, όπως προκύπτει από την τεχνική περιγραφή του έργου, θα υπάρχει αμφιθέατρο που θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για συνέδρια αλλά και χώροι, στους οποίους θα είναι δυνατή η οργάνωση εκθέσεων και άλλων καλλιτεχνικών και πνευματικών εκδηλώσεων - δηλαδή θα εξυπηρετεί ευρύτερους πολιτιστικούς σκοπούς - ενέκρινε ομόφωνα το αποτέλεσμα του διαγωνισμού (με κατακύρωσή του στην ανωτέρω εταιρεία), υπό τον όρο ότι τούτο θα εγκριθεί και από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών.

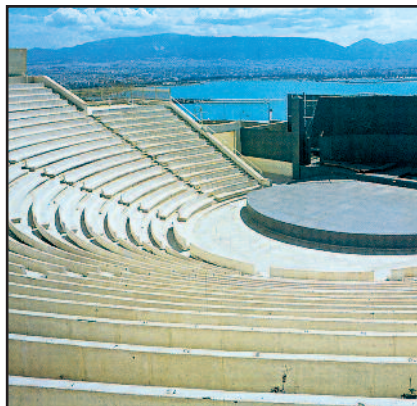
• ΕΦΟΣΩΝ η σχετική διαδικασία ολοκληρωθεί, με την έγκριση του αποτελέσματος του διαγωνισμού και από το υπουργείο, θα δοθεί επιτέλους λύση στο χρονίζον επί μισό και πλέον αιώνα πρόβλημα του Ιδρύματος για την αξιοποίηση του ακινήτου του στην Καστέλλα και την αναβάθμιση της περιοχής, που αισθητικά αδικείται σήμερα με το ημιτελές κτήριο (γιατί).

ΤΟ ΘΕΡΙΝΟ "ΦΕΣΤΙΒΑΛ" ΣΤΟ "ΒΕΑΚΕΙΟ"

ΕΙΚΟΣΙ πέντε χιλιάδες θεατές παρακολούθησαν τις εκδηλώσεις του εφετινού φεστιβάλ του Δήμου Πειραιά στο "Βεάκειο", όπως δήλωσε σε συνέντευξη τύπου ο πρόεδρος του Δ.Σ. της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτιστικής Ανάπτυξης (ΔΕΠΑΠ) κ. Δημ. Γκερλές. Στο εφετινό φεστιβάλ πραγματοποιήθηκαν συνολικά 28 εκδηλώσεις (συναυλίες με γνωστούς τραγουδιστές και θεατρικές παραστάσεις με έργα Σαίξπηρ, Μολιέρου, Γκολντόνι, Λόρκα, Κορομπλά, Ξενοπούλου κ.ά.). Το συνολικό κόστος των εκδηλώσεων ανήλθε σε 75.500 ευρώ και οι αντίστοιχες εισπρά-

ξεις σε 34.375 ευρώ, ενώ η ΔΕΠΕΠ επιχορήγησε το φεστιβάλ με 15.000 ευρώ. Έτσι το παθητικό για τον Δήμο περιορίστηκε σε 26.124 ευρώ.

• ΣΤΗΝ ίδια συνέντευξη τύπου ο πρόεδρος της ΔΕΠΑΠ ανακοίνωσε ότι από τις 30 Οκτωβρίου επαναλειτούργει ο κινηματογράφος "Αττικός" με ταινίες πρώτης προβολής, στο πλαίσιο των προσπάθειών της Δημοτικής Αρχής να δώσει ζωή στο κέντρο της πόλης και συγκεκριμένα στην περιοχή του Δημοτικού Θεάτρου μέχρι τις υκτερινές ώρες.

Η ΕΚΘΕΣΗ ΖΑΚ ΜΠΡΕΛ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

ΜΙΑ ενδιαφέρουσα Έκθεση, αφιερωμένη στον διάσημο Βέλγο τραγουδιστή Ζακ Μπρέλ (1929 - 1978) φιλοξενήθηκε στη Δημοτική Πινακοθήκη Πειραιά (κτήριο Παλαιού Ταχυδρομείου) από 12 έως 19 Σεπτεμβρίου, με τον γενικό τίτλο "Τραγουδά, επιμένω και υπογράφω. Ονομάζομαι Ζακ Μπρέλ". Στην έκθεση παρουσιάστηκε σπάνιο φωτογραφικό υλικό, αποσπάσματα από τραγούδια του, χειρόγραφα και επιστολές του "μουθικού" καλλιτέχνη, που συμπληρώθηκαν εφέτος 30 χρόνια από τον θάνατό του.

• ΟΛΟΚΛΗΡΩΝΟΝΤΑΣ τη σύντομη ζωή του ο Ζακ Μπρέλ άφησε πίσω του πολλά ιστορικά τραγούδια, μεταξύ των οποίων και τα "Νε με κίτε πα", "Αμστερνταμ", "Ζ' αρίβ", "Λε Μπουρζουά", "Σανσόν ντε βιέζ αμάντς" κ.α.

ΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ Θ. ΒΕΓΓΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΗΜΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΤΟΝ εκλεκτό ηθοποιό Θανάση Βέγγο ο τίμησε, με μία επιτυχή εκδήλωση (6.10.2008), το Γ Δημοτικό Διαμέρισμα Πειραιά, που πραγματοποιήθηκε στη ΔΕΗ (Κεντρικό Ατμοηλεκτρικό Σταθμό) του Νέου Φαλήρου. Στην ομιλία του κατά την εκδήλωση, ο δήμαρχος Πειραιά κ. Παναγ.

Φασούλας ανακοίνωσε τη μετονομασία της πλατείας Ευαγγελισμού σε πλατεία "Θανάση Βέγγο". Στην εκδήλωση μίλησαν επίσης για τον Θ. Βέγγο ο σκηνοθέτης Νίκος Κούνδουρος, ο σκηνογράφος Τάσος Ζωγράφος, ενώ στο μουσικό πρόγραμμα - που επιμελήθηκε ο μαέστρος Φ. Λιανουδάκης - μετείχαν οι Μανόλης Μητσιάς, Νίκος Δημητράτος, Γιώργος Παρτσάλακης και Ευαγγελία Μουμούρη. Την εκδήλωση παρουσίασε ο ηθοποιός Σπύρος Παπαδόπουλος.

• ΚΛΕΙΝΟΝΤΑΣ την εκδήλωση, ο Θανάσης Βέγγος, ευχαρίστησε τον Δήμο για την τιμήσή του καθώς και όλους τους συντελεστές, ενώ παράλληλα αναφέρθηκε και σε ορισμένα χαρακτηριστικά περιστατικά από τη ζωή του και τη θητεία του στο θέατρο και τον κινηματογράφο.

ΠΕΙΡΑΪΚΑ ΠΕΝΘΗ

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΜΠΟΥΤΟΣ

ΕΦΥΓΕ την 1η Αυγούστου, σε ηλικία 94 ετών, ο γνωστός Πειραιώτης ιατρός - καρδιολόγος Παντελής Μπούτος (1914 - 2008), από τους πλέον διακεκριμένους στον κλάδο του, που είχε διατελέσει διευθυντής της Καρδιολογικής Κλινικής του "Τζανείου" Νοσοκομείου, την οποία ουσιαστικά οργάνωσε και επί μακρά σειρά ετών, μαζί με τη σύζυγό του, γνωστή επίσης ιατρά και λογοτέχνη κ. Τούλα Μπούτου, ιδιοκτήτης της πειραϊκής κλινικής "Λευκός Σταυρός", η οποία συνεχίζει τη λειτουργία της υπό άλλη διεύθυνση. Πέρα όμως από τη σημαντική επιστημονική προσφορά του, πρέπει να σημειωθεί ότι ο Παντελής Μπούτος άσκησε το ιατρικό λειτουργήμα - όπως εύστοχα παρατηρήθηκε - "όχι μόνο με βαθιά γνώση αλλά πρώτιστα με συνείδηση ευθύνης και χρέους προς τον συνάνθρωπο, μη διατάζοντας να ξευχτάει, να μοχθεί και να συμπάσχει με τον ασθενή του για την αποκατάσταση της υγείας του και - ευρύτερα - για την ανακούφιση του ανθρώπινου πόνου".

• ΑΣ αναπαύεται εν ειρήνη.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕ βαθύτατο γήρας και περιβαλλόμενος με την αγάπη και τη στοργή των τριών γενιών της ωραίας οικογένειας που δημιούργησε έφυγε επίσης από τη ζωή ο Αθανάσιος Πολυχρονόπουλος (1911 - 2008), μία συμπαθής πειραϊκή παρουσία, πατέρας του προέδρου του Συλλόγου μας κ. Γιάννη Πολυχρονόπουλου.

• Το Δ.Σ. του Συλλόγου "Φίλοι του Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά" συλλυπείται θερμά τον πρόεδρο και την οικογένειά του - και συμμετέχει στο βαρύτατο πένθος τους.